

Békés Pál**VOYAGER**

Rigó Jancsit evett az Ancsa. Ernyedten báméskodott a cukrászdában, melynek berendezését, úgy ahogy van, védetté nyilvánította valami hatóság és ezt közzé is tette a fakó tapétára függesztett üvegezett táblán. Nem volt kövér, mégis szinte szétterült a halkan nyikorgó, műemlék jellegű széken a kerek márványsztalka mellett, és cuppogott. Amikor végzett a sűrű csokoládéhabbal, lenyalta a villát, majd féltényérnyi, kerek tükröt vett elő a retiküljéből, belecsücsörített, lustán lenyalta a bar-na krémet a szája széléről, és csak azután nyúlt a szalvétáért.

Amikor hazajön, mondta az Ancsa, feltölti magát Rigó Jancsival, ezt az Államokban nem ismerik, a Táttra csúcsot, a bécsi kockát se, ez csak itt van, nyomorult hely, de van Rigó Jancsi, meg azután a többi hely se jobb, de ott nincsen.

Még három év, amíg a nyugdíjbiztosító fizetni kezd, mondta az Ancsa, azt kihúzza, azután hazatelepül. A lakást megtalálta, itt van a környéken, közel a cukrászdához, már csak ezért is megéri, még nem az övé, de harmadszor nézi meg, egyre jobban tetszik, és mindannyiszor idejön az alkudozás után – egyelőre sokra tartják, el van szállva az agyuk, de lesz az még lejjebb is, és akkor jön ő, mert egy amcsi nyugdíjból azért futja.

Bármi lesz is, ő már rendben van, mondta az Ancsa.

Lehet, hogy bizonyos részleteket elkúrt – a hosszan kitartott ú mélyen, élvetegen, egy leheletnyi erotikus zamattal bűgött a süteményil-latú levegőben – mint például az életét, mert azt kétségkívül igen, tel-jesen és visszafordíthatatlanul, de az embernek a nagy egészséget kell lát-nia, és ugyan mit számít egy elkúrt élet kozmikus léptékben?

Igen, talán nem kellett volna kimenni a hetvenes években, és bele-vágni a nagy ismeretlenbe, amiről ma már tudható, hogy a nagy semmi, de akkoriban jó ötletnek látszott, és egyébként is – az ellenpróba ered-ménye sem megnyugtató. Mert ha netán mégis ittmarad, akkor mi van? Talán lehetett volna ez, vagy az... Ugyan már. Mégis, micsoda? Ki vet-te észre, hogy elment? Miféle hiányt hagyott maga után? Jó, mondjuk a szüleinek hiányzott egy darabig, de hát maradt itthon két öccse, azután meg ő sem tűnt el egészen szem elől, levelezett, telefonált, tartotta a kapcsolatot, és a temetésükre is hazajött, ahogy kell. Eggyel kevesebb

orvos futott neki a szegedi egyetemről a dögunalmas Alföldnek – na és? Valaki más lett a körzeti orvos Szatymazon vagy Szelevényen, vagy a franc tudja hol – na és? Nem történt ez vagy az – mit számít a végelszámolásnál, hogy mi nem történt? A szegedi évek egyetlen meghitt emléke a Virág cukrászda. Majdnem olyan jó a Rigó Jancsijuk, mint ez itt.

Ancsa habozott, kérjen-e még egyet. Nem csak az íze csodálatos, a színe is, ez a megnyugtató mélybarna, talán ilyenre kellene festetnie a haját, amúgy is sötétebbre akar váltani, ez a jó árnyalat, éppen ez, de hogy fogja elmondani otthon, a drogériában? Adj egy olyan Rigó Jancsi-színűt, honey?

Persze lehet azt mondani, hogy Amerika meggondolatlanság volt. Vagy félreértés. Bukta. Nem lett lakás a New York-i Central Parkra néző Dakota házban, ahol Lennont lelőtték. Se villa a kaliforniai parton, kilátással a Csendes-óceánra. Mindaz, amit az egyetemi filmklub vetítéseinek látott, maradt a filmvásznon - nem baj, ott a helye.

Töprengőn járatta a szemét a tapétán, elővette a szemüvegét, hogy elolvassa a táblát, de az üveglap tükrözött, áttért az étlapra, ahhoz viszont le kellett vennie a szemüvegét.

Olcsó gyorséttermekben dolgozott, sűrű hamburger- és sültkrumpli-szagban. Amikor már elég jól beszélt angolul, telefonon igyekezett elsózni a méregdrága kondigépeket, melyek állítólag leszedték az olcsó gyorséttermi mükaja révén fölszedett haját. A céget úgy hívták: Fitt. Felvette a kagylót és beleszólt: itt a Fitt! Naponta átlag hatszázszor: itt a Fitt!

Azután megcsípött valami ösztöndíjat, amit akkoriban két kézzel szórtak a vasfüggönyön túlról menekültek elé – folytathatta volna az orvosit. Ám kiderült, hogy a magyar vizsgákat nem fogadják el, kezdeti újra az egészet, na ne, annyit nem ér az egész. Már-már egészségügyi asszisztens lett, ám két hónappal a kurzus befejezése és a vizsgák előtt beleszédült egy svéd számítógép-technikusba, hozzáment egyik napról a másikra, épp olyan hirtelen és majdnem megmagyarázhatatlanul, mint ahogyan otthagytá Szegedet. Odaköltözött az elrajzolt arcú, szeplős vikinghez Ithacába. Talán csak azért, mert gyerekkorából, vagy talán a gimnáziumból földerengett az Odüsszeia, és Odüsszeusz szüntelenül oda vágyott, szigethazájába, Ithakába, így hát Ancsa ösztönösen valami szépet remélt az ismeretlen várostól. De azért nem lepte meg, hogy az amerikai Ithaca csak annyira hasonlít az óvilágihoz, mint amennyire New Jersey a csak képekről ismert Görögországhoz. Jól ápolt, steril város, se íze se bűze, csak egy elit egyeteme – a Cornell.

A menzán dolgozott, előbb a konyhán, a fényes krómacél ételgép-soron, majd az önkiszolgáló pult mögött, töltögette a gyorsan ürülő rekeszeket, hús, tészta, rizs, később meg vörös sapkában és kék formaruhában szaladgált az asztalok között az à la carte részlegben. Oktatóknak szolgált fel, kutatóknak, professzoroknak, csupa szakáll és tarkóig érő koponya, csupa agy és semmi más, ezeknek talán nincs is farkuk, ki sem nőtt, vagy leszáradt, ilyen hervasztó társaságot mint az a la carte-bubusok még soha az életben. Valaki a konyhán tudni vélte, hogy az egyik kövér fickó, aki csakis párolt brokkolit evett, de hízott attól is, Nobel-díjas, de az Ancsa vállat vont; nem látszik tőle boldogabbnak.

Nem szeretett az Ancsa Ithacában. De utóbb belátta, hogy ami fontos volt, ott történt, még ha nem is vette észre. Ott és akkor nem mutatkozott meg a lényeg, álrühát viselt, véletlenszerűnek és mellékesnek mutatta magát, akár az ugrás a semmibe, később a kutyafutta házasságba, a tépettségű viking egyre hidegebb ágyába.

Egy reggel a férje azt mondta, ebéd után menjen át a D. épületbe, a harmadikra, várják, ő már bejelentette, hogy a feleségére biztosan számíthatnak, ugyanis ritka nyelveket keresnek, élőt és holtat, ott lesz minden használható ember az egyetemről, a városból, ő maga a svédet hozza, bár az nem ritka nyelv, igazán rendes nyelv, az azért mégiscsak svéd, Ancsa viritson a magyarral.

Olyan volt a D. épület mint az ENSZ-közgyűlés, feketék, sárgák, fehérek tolongtak a folyosón, az összes változat és minden elképzelhető keresztöltés. Egy órája toporogtak, mert leülni nem lehetett, mindenki türelmetlen volt, ideges, néhányan már szedelődöztek – kikérik maguknak, van dolguk elég –, amikor végre megjelent egy kopasz szakállas fazon, Ancsa már látta à la carte, most bemutatkozott, professzor volt, mi más. Azt mondta, a jelenlévőket megtisztelő küldetésre szemelték ki, nem kisebb dologról van szó kérem, mint hogy ők közvetítik az emberiség üzenetét az űrbe. Megszólítják a földön kívüli értelmes lényeket, az ő hangjuk a Föld hangja - ők teremtenek kapcsolatot a feltételezhetően létező idegen intelligenciával.

Az Ancsa előbb nem értette a kopaszt, azután vihogott: na, majd pont órá kíváncsiak az ufók. És az még hagyján, de vajon mit makoghat nekik a törpének is kevés nepáli görény, aki a konyhán segédkezett, zöldséget aprított, és azzal hengegett, hogy az ősei mind katonák, gurkha felderítők, és a széles késükkel úgy vagdalták egykor a gégeket mint ő most a hagyományát. És mit mondhat nekik a tenyeres-talpas szerb mosogatólány, akinek a segge szélesebb, mint pult? És az elhízott zulu fűtő a gondnokságról?

A professzor komoly maradt, úgy állt a folyosón a hangzavarban, mintha ufó lenne maga is; na kérem, mindenki szerkesszen meg az anyanyelvén egy szép üdvözlő mondatot, amivel a földön kívüli értelmes élet képviselőit köszöntené, és szépen, tagoltan adja majd elő ha arra kerül a sor, tíz másodperc jut mindenkire, az a maximum, az angol fordítást diktálják le az asszisztensnek.

A mexikói traktorvezető a kertészetről megkérdezte, honnan veszik, hogy az ufók éppen spanyolul vagy angolul vagy arabul értenek majd, mire a professzor bólogatott, jó kérdés, nos, éppen erről van szó, ugyan honnan is sejtethetnék, hogy egy ismeretlen intelligencia mit képes dekódolni és mit nem? Éppen ezért annyiféle jelsort küldünk nekik, amennyit csak lehet, hiszen minden nyelv minden mondata jelsor. De küldünk zenét is vagy százfélet, továbbá képeket, meg természetes hangokat, kutyaugatást, mennydörgést, folyózúgást, esőkopogást. Most éppen a nyelvek vannak soron, mindenki koncentráljon a feladatára, és szép legyen az a mondat. Erre a mexikói azt kérdezte, ezzel az erővel azt is mondhatja-e az idegeneknek spanyolul, hogy bazd meg, hiszen az is egy jelsor. Erre a professzor azt felelte, igen, elvben mondhatná, a gyakorlatban azonban az ő felesége argentin, így azután ő maga is ért spanyolul, úgy vigyázzon a kertész a nyelvére. Erre a nepáli törpe megjegyezte, hogy nepáliul biztosan nem tud a professzor úr, és akkor majd ő mondja, hogy bazd meg. A professzor hátat fordított és visszament a laborba.

A kollégáit engedte előre, a többi kopasz szakállast, a Cornell ókori tanszékének oktatóit, akik fel-alá jártak a folyosón, jegyzetekből memorizálták a köszöntőjüket mindenféle holt nyelveken, mire a mexikói megintcsak akadékoskodott: na sumérul azután biztos nem értenek az ufók. Valaki leintette, hogy annyira, mint spanyolul biztosan. A kopaszok benyaltak a távoli intelligenciát hettitául, akkádul, arameusul, óhéberül, ógörögül és latinul, az ajtó egy percre nyitva maradt, és halani lehetett, amint a latin tanszék vezetője lediktálja az asszisztensnek, hogy mit mondott imént a rögzítőre: Üdvöz légy, bárki vagy is, jó szándékkal és békével közelítünk feléd az űrön által.

Közben az Ancsa férje elmagyarázta, hogy hamarosan két űrszonda indul a Naprendszer határai felé, a Voyager 1 és 2, nemsokára fellelik a masinákat, akkorák, mint egy-egy autóbusz, nem csuklós, annyira azért nem. Elhaladnak a bolygók mellett, Jupiter, Uránusz, Neptunusz és így tovább, eléri a legtávolabbt is, a Plutót, évtizedeken át küldik a képeket, adatokat a Földre, és azután eltűnnek. De attól még nem semmisülnek meg, mennek tovább, az űrbe, a semmibe, csak mi már nem

tudunk róluk. És az egyik kopasznak eszébe jutott, mi lenne, ha megpakolnák a szondákat információval arról, honnan jött a két járgány. Hátha van valaki odakint, és megtalálja, és megéri. Az Ancsa megkérdezte, mi az esély? A férje a vállát vonogatta. Talán nem találják meg soha. Mert nincs senki, aki megtalálhatná. Talán igen, de nem tudnak mit kezdeni vele. Palackposta. Mire az Ancsa azt kérdezte: meddig tart ez a hülyeség? Mert volna még a menzán egy kis dolga.

Kijött a stúdióból a nepáli, úgy vigyorgott, hogy a szája körülerte a fejét; ő csak annyit mondott: hogy vagytok? De ha valaki ellenőrizni akarja, nem azt mondta-e mégis, hogy bazd meg, hát csak tessék. Kijöttek a stúdióból az indiaiak, egész csapat, mind más nyelvet beszélt, urdut, hindit, szingalézt, nagyon komolyak voltak, homlokukon a felelősség ráncai, szelíden, megilletődve, majdnem suttogva mesélték: az isteneknek szóló üdvözlő mondatok a rögzítőre. A viking váratlanul begorombult: aztán miért volnának istenek azok odakint? Hátha épp olyan szarháziak, mint mi?

Tollat, papírt kért az Ancsa, a térdére fektette, kapirgált rajta: mit mondjon, hogyan köszöntse az idegeneket? Vagyis hát nekik mi vagyunk az idegenek. És ha felőlük nézzük a dolgot, ők vannak odabent, mi meg hozzájuk képest idekint.

A végén színtelenül, tagoltan, erőteljesen artikulálva, hogy megkönnyítse a megértést, azt mondta a rögzítőre: Üdvözlő mondat küldünk magyar nyelven minden békét szerető lénynek a világegyetemen.

Lediktálta az asszisztensnek angolul, közben eszébe jutott, hogy elvétette, a végén rossz a rag, nem az kéne, hogy „világegyetemen”, hanem hogy „világegyetemben”, és szólt, megismételné. Am az asszisztens sürgette, nyakán a török, a maláj, a perzsa, az ukrán, és még vagy húsz, lehet, hogy a világűr határtalan és végtelen de az ő ideje nem. Erre az Ancsa dühbe jött, úgy érezte, tűrhetetlen, hogy nyelvtani dőccenővel megy az üzenet a Naprendszerbe, sajgó szegyenérzet fogta el, ő a hibás, nem hagyhatja annyiban, emelt hangon vont a felelősségre a közönyös asszisztent: vállalja-e a felelősséget azért, hogy hibás a magyar üzenet?! Az meg vigyorgott: hát ki tehet róla? Ő speciel azt se tudja, mi az, hogy magyar – nyelv-e egyáltalán? De az Ancsa mérget vehet rá, hogy az ufók se tudják, ne tartsuk föl egymást, jöhet a velszi, készül a kecsua és a szuahéli.

Ancsa mégis rendelt egy második Rigó Jancsit, de amikor a felszolgáló felírta, hirtelen meggondolta magát és sztorizta, nem, kalória a köbön, aztán jön a konditorna, újra itt a Fitt, inkább egy kávét.

Mire a szondák elindultak, a viking már nem volt sehol. Kilőtte magát Cincinnati felé, egy másik egyetem számítógép-tanszékére vagy egy másik bolygóra, és nem hagyott maga után sem használt cuccot sem hiányérzetet. Eltűnt a szem elől, akár a két Voyager.

Még néhány hónap az egyetemi menzán, piros sapkában, kék ruhában, azután odagördült a hátsó bejáráshoz egy kamionsofőr, új konyhagépsort hozott, modernebbet, fényesebbet, visszafelé nem volt áruja, nem szerette az üresjáratot, vitte az Ancsát. Jólelkű ember volt és jóképű, akkora, mint egy beépített szekrény, legalábbis ezzel hízelgett neki az Ancsa – édes gardróbom, hol a kilincsed?

Évekig utazott vele a keleti partról a nyugatira és vissza, coast to coast, látta Amerikát tízszer, de hát idővel elunja az ember, hogy egy pillanatra meg nem áll. Egy semmilyen városkában lett elege, valahol Közép-Nyugaton. Lecibálta a motyóját a vezetőfülke mögötti ágyról, két sportszatyornyi volt, az egyik félig üres. Bevágódott az autósotel büféjébe, és oda sem nézett, amikor az ezüstszín kamion, egy órányi szívfájdító és hiábavaló motorbőmböltetés után végül kidübörgött a városkából és a jóképű szekrény után csak kékes benzingőz maradt; egy ideig tévován lebegett az aszfalt fölött majd eloszlott.

Akkor odalépett hozzá a pult mögül egy vékony, barna pasas, letett elé egy nagy tál sonkát tojással, és azt mondta, hogy az ilyen megrázó kódtatásokra enni kell. Leült az asztalához, és míg az Ancsa tömte magába az ételt, elmesélte, hogy guatemalai bevándorló, de kisgyerek kora óta nem járt ott, nem emlékszik semmire, viszont baseballozik a helyi csapatban és az a hobbija, hogy gyufaszálakból építi az Államok leg-híresebb épületeit. A Fehér Ház és az Alcatraz már kész, most ragasztja a Szabadság-szobrot, eltolta, vissza kellett bontani a fáklyát tartó kart, de nem adja fel, ő nem az a fajta, kint van a garázsban, megmutatja szívesen.

Ennek több mint húsz éve. Ottragadt. A férj Julio, a hely Columbus Junction. Ezeröttszáz lakos. Kisvárosnak sem mondhatni, inkább csak egy útkereszteződés Iowa államban. A vidék laposabb az Alföldnél, és laposabbak a lelkek is. Kukorica ameddig a szem ellát. És ha autózik az ember, nem éri meglepetés: kukorica két napon át.

Onnan jár az Ancsa Magyarországra – évente két hét. Egyszer elhozta Juliót is a pult mögül, de a férfi éppen idegösszeomlás után lábadozott, és nem érezte jól magát Európában. Azt mondta, nem bírja, hogy ha ilyen sokan ilyen baromira fenn hordják az orrukát: mégis, mire föl? Majd egyszer visszajön, amikor jobban érzi magát. De nem ju-

tott rá ideje, mert következő idegösszeomlás a korábbiaknál is súlyosabb volt és túlatatózta magát – sosem derült ki, hogy véletlenül vagy szándékosan.

Most egy alkalmazott szolgál föl a büfében, a Julio Guatemalából szabadult unokahúga; naponta küldi az elszámolást e-mailen.

Évekig nem gondolt a szondákra az Ancsa, talán évtizedekig. Azután látott valamit a tévében – egy tudóst a NASA-tól. Verejték csorgott a kopasz koponyán, izzott az izgalomtól – kiköpött à la carte-bubus. A hangja remegett: a Voyager 1 elhagyta a Plutót, messzebb jár a Földtől, mint bármi ember-készítette tárgy, száguld rendületlenül, óránként hatvanezer kilométeres sebességgel távolodik, közelít a Naprendszer határához.

És akkor az Ancsa újra maga előtt látta a folyosót a nyelvi labor előtt. Látta a pofátlan asszisztenst, a nepálit, a mexikóit, a zulut, meg a hangját őrző, arannyal futtatott rézlemezt, és újra belésajdult a hiba: „világegyetemen”.

Követi az Ancsa az űrszondákat, olvassa a világhálón a heti jelentéseket, ameddig olvashatja. 2020-ban megszakad az összeköttetés. De addig még csodák jönnek. A Voyager 1 eléri a Naprendszer végső határát, egy viharos térséget, ahol véget ér a Nap befolyása. Itt a napszél megtörik a csillagok közötti vékony gázon, lelassul, sűrűbbé és forróbbá válik, egy könnycsepp alakú hullám formáját ölti és ebben a könnycseppben halad tovább a szonda.

Ha van valaki odakint, ha megtalálja a palackpostát a végtelenben, rájön, mit kezdjen a rézlemezzel, ha van füle és hall és megfejt, amit hall, akkor az Ancsa szól hozzá. És azt mondja neki: üdvözlötet küldünk magyar nyelven minden békét szerető lénynek a világegyetemen.

És ebben, de csakis ebben az esetben – megérte mégis. Akkor semmi se lett elkúrva – és megint zengett a hosszú ú.

Hátradólt a műemlék jellegűn, elnézett a magasba, messze túl a mennyezetén. Ő már rendben van. Halhatatlan. Nem lesz cukrászda, se város, se ország, és nem lesz Amerika és kiég vagy kihűl a Föld, de az ő szavait még mindig viszi a szonda a könnycseppben. Hát így. És mégis rendelt az Ancsa egy második Rigó Jancsit.

Bárka, 2008/5.

(Békés Pál 1956-ban született Budapesten. Prózát és drámát ír. József Attila-díjas.)